

MARCEL JOUSSE

★

* ('Ο άνθρωπολόγος Μαρσέλ Ζουές είναι από τους μελετητές που άνοιγουν δρόμους. Οι μαθητές του, όπως πριν πενήντα τόσα χρόνια οι μαθητές του δ' Σωσσόρ, εξέδωκαν τις παραδόσεις του σε βιβλίο, που πιστεύω πως θα επηρεάσει τις ανθρωπολογικές μελέτες όσο οι παραδόσεις του Σωσσόρ επηρέασαν τις γλωσσολογικές.

Δέν πρόφτασα να δω καλά όλόκληρο τ'ο βιβλίο — όμως ούτε να μη χρησιμοποιήσω έδω μερικά άποσπάσματα του μπόρεσα. Κι επειδή, άπ' όσο ξέρω, ή ANTHROPOLOGIE DU GESTE είναι άγνωστη στην Ελλάδα, δίνω δυό - τρία σύντομα σχόλια για την Ιδιορρυθμη όρολογία του Ζουές.

Τριφασισμός (TRIPHASISME) είναι ή δράση του AGENT AGISSANT L' AGI. στην όποια ό Ζουές ανάγει τά πάντα. Ένδοδρασιολογικά (INTERACTIONNELEMENT) αναφέρεται στόν παραπάνω τριφασισμό. 'άναπαίξω, άνάπαγμια, άναπαίκτης' αναφέρεται στην αντίδραση (REJEU) του ανθρώπου έναντι του ένδοδρασιολογικά υπάρχοντος κόσμου. 'άλγέβρωση, άλγέβρωσιμός (ALGEBROSE, AGELBRISME)' μ' αυτό τόν όρο ό Ζουές αναφέρεται στο άδειασμα άπ' τό πραγματικό ζωικό περιχόμενο, όπως γίνεται για παράδειγμα στή γλώσσα (ας πούμε την καθαρεύουσα) 'μμησιμός, μμημμα (MIMISME, MIMEME) είναι ή τρόπος που ό άνθρωπος έντάσσεται στόν κόσμο 'όλικός (GLOBAL) είναι ή γενική αντίδραση σέ αντίθεση προς την ειδική, π.χ. την όπτική.

* Όμως, άς σχηματίσει καλύτερα μόνος του ό άναγνώστης την αντίληψη του από τά ίδια τά άποσπάσματα.*

★

* Πραγματικά, αυτό τό Πάν, άντικειμενικό κι έξωτερικό, είναι στην ουσία τόν ένόργγια.

Αυτή ή ένόργγια δέν είναι διάχυτη και στατική, αλλά άρχεγονικά και δυναμικά άποκρυσταλλωμένη σε ένδοδράσεις σημαντικές και κοσμολογικές. Τό οδριαστικό στοιχείο του Κόσμου, είναι μιά Δράση που δρώ σέ μιά άλλη Δράση. Αυτό είναι που όνομάσαμε Τριφασισμό.

* 'Ο άνθρωπος είναι ένα ζώο ένδοδρασιολογικά μμητικό.

* 'Ο άνθρωπος είναι ή πράξη.

* Για μένα ό άνθρωπος είναι τώρα αυτό που ήταν πάντα ως άνθρωπος.

* (...) 'Ο μικρός 'Ανθρωπος γίνεται, με κάποιο τρόπο, όλα τά πράγματα, κι αυτό έξω από κάθε γλώσσα κοινωνική. Είναι ή γάτα που άρπάζει τό ποντίκι. Είναι ή ίππότης που μαστιγώνει τό άλογό του. Είναι ή άτιμωχηνή που σέρνει τά βαγόνια.

Τό παιγνίδι, για μένα, δέν ήταν ή διασκέδαση. Είναι κάτι βαθιά ανθρωπολογικό. Είναι αυτό που διαφοροποιεί τόν 'Ανθρωπο άπ' τό 'Ανθρωποειδέ. 'Ο άνθρωπος σκέπτεται πάντα, είτε ό Ντεκάρ 'Εμείς λέμε σωστότερα: 'Ο άνθρωπος πάντα παίζεται.

* Για μάς, ό άνθρωπος είναι πάντα ό άνθρωπος. Τό να μιλάει για τό σημερινό άνθρωπο μπορεί να κολακείει τους συγχρόνους μας. Για να καταλάβει κανείς τό σημερινό άνθρωπο στις ανάγκες του και στους πόθους του, όπως στις έλλείψεις και στις έκτροπές του, θά ταίριαζε να άπαλλαγεί από τό έφήμερο σήμερα για να κατεβεί όλο και πιο βαθιά.

Είναι μεγάλο λάθος να θέλουμε να πάμε μπροστά χωρίς να σκεφτόμαστε πως ένα βιβλίο παρελθόν, πιο βαθύ κι από μάς τους ίδιους, μάς κατέχει και μάς κινεί. Τό μοντέρνο άνθρωπο μπορούμε να τόν άδράξουμε έμπειρικά μέχρι σχεδόν στην προιστορία.

Δέν άντιλαμβανόμαστε τόν πλούτο και την πλαστικότητα των έκφραστικών κινήσεων αυτών τών αδόρητων λαών. 'Εμείς έχουμε τή λέξη «παιγνώ», άλλ' αυτοί θά έχουν εκατοντάδες κινήματα για να έκφράσουν αυτό που έκφράζουμε έμεις με μιά απλή λέξη. Ένώ αυτοί έχουν χίλιες κινήσεις για την πράξη του φ ε ρ ε ι ν, έμεις δέν έχουμε παρά μιά λέξη για να τό σημαίνουμε. Αυτό δέν είναι άνωτερότητα, είναι όχι άκριβεια. Γι' αυτούς τους συγκεκριμενικούς άναπαίκτης δέν έπάρχουν συνώνυμες κινήσεις.

* Έχουν κατά κόρον πει: αυτοί οι άνθρωποι είναι «άγριοι», «προτόγονοι». Όμως όταν κανείς μπει στή βαθιά ψυχολογία αυτού του ή εκείνου άπ' αυτούς τους ανθρώπους, δούσκει πως έχει να κάνει μ' άνεξάντλητους σοφούς «τά πράγματα». Δέ σκέφτονται συγκεκριμένα. Σκέφτονται με πράγματα.

* Οι λαοί, στο στάδιο της κινητικής έκφρασης, έφαρμόζον αδόρηματα αυτό που μάς έδειξαν, στις κλασικές μας μελέτες σάν ιδεώδες της έλληνικής όμορφιάς. Βγάζουμε μπροστά μας καθαρά τους χαμένους πολιτισμούς χωρίς να σκεφτόμαστε ότι πολιτισμοί άκόμη ζωντανοί θά μάς μάθαιναν πολύ περισσότερα για τόν βασικό άνθρωπο.

* Για τόν κλαστικιστικό χώρο, ή λέξη «γνωρίζω» άφορά τις σφηνικές σχέσεις. Έχουμε σ' αυτές την πρώτη στιγμή του «γνωρίζειν». Μετ' άπ' αυτήν, έχουμε τή «σύλληψη», σύλληψη που είναι στην άρχή άσυνείδητη και που, μετά, γίνεται από μόνη της συνείδητη. Έρχεται μετά ή «παιδοποίηση».

* 'Ο 'Ανθρωπος δέ μπορεί να δημιουργήσει με την πλήρη έννοια τής λέξης. Δέ μπορεί παρά να είναι ένας άναπαίκτης, ένας άνακαλυπτής ή άλλως ένας συνδυαστής. Ποτέ δέ θά γίνει δημιουργός.

* Αργότερα άκόμη θά έχουμε τις σηκωμένες πέτρες, που δέν έχουν καμιά έπιγραφή. Εί-

να βοηθητικά της μνήμης γεγονότων που αγνοούμε.

*...Αυτό που είναι το τέλος της ανθρώπινης έκφρασης: η γραφή μας.

*Η γραφή δε θα έπρεπε να επιβληθεί στο παιδί παρά μόνο όταν έχει ανθίσει όλες του τις κινητικές δυνατότητες του αναπαιγματος.

*Δεν καταλαβαίνουμε πιά πώς, βασικά, ο "Ανθρωπος έχει ανάγκη να θρσλκεται κατά πρόσωπο στο πραγματικό(...). Αυτό αναζητούν οι αληθινοί σοφοί, κι ως το ποίημα, οι αληθινοί καλλιτέχνες.

*Αλλά ερχόμαστε έμεις με τις αρχές μας της αισθητικής υπό το πρόσχημα πώς θα διδάξουμε στο παιδί το σχέδιο. Δεν είναι πιά η ψύχωση του πραγματικού αλλά η ψύχωση του «ήδη ιδωμένου», του «πλήρως καωμμένοι», της καλλιτεχνικής πρόλασης(...). Το σχέδιο θεωρείται μονάχα διασκέδαση ή προσέλευση στην τέχνη. Δεν είναι πιά η αθόορητη αναπήδηση της Ζωής. Η γραφή(...) δεν είναι πιά παρά μιά φτωχή αλγέβρωση της μεγάλης αρχέγονης μιμογραφικής έκφρασης.

*Τι νόημα θα μπορούσε να έχει το «να γράφεις τις ιδέες»;

*('Ο άνθρωπος) Πήγε απ' τον «Μιμογραφισμό», νεκρό ήδη, στον «Αλγεβρισμό», ακόμη πιο νεκρό, κι έπειτα σ' αυτά τα μικρά πράγματα τα πιο πολύ από νεκρά που όνομάζουν αλφάβητο, με τα όποια ταοιχέουμε τις πιο ζωντανές μας εμπειρίες. Η γραφή μας μονιμοποίησε τα πάντα και μάζ έκανε να χάσουμε την έπαρτή μας με τη Ζωή σέ σημείο που δεν τόν φανταζόμαστε καν.

*Τό παιδί πεθαίνει με την αλγέβρωση που του επιβάλλουν.

*Όταν ο 'Αμερινδιανός σχεδιάζει με μιμογραφικούς χαρακτήρες την ένδοορασική τριφασική κίνηση που έγω μεταφράζω, στη γαλλική μου γλώσσα, le chasseur poursuit le bison (ή «Τόβια» μεταφράζει (;): ο κινηγός καταδιώκει το βίσονα) κάνει μιά συγκεκρωμένη πρόταση, όλοτελα έπίσης άφηρημένη όσο είναι έγω γράφω: «'Ο κινηγός καταδιώκει το βίσονα», αλλά ή κινητική έκφραση και οι μιμογραφικοί χαρακτήρες του 'Αμερινδιανού δεν έχουν αλγεβρωθεί.

*'Αλλ' ως μήν ξεχνάμε πώς για τον παιασινακό 'Ελοχιμ κίνηση και λόγος είναι μιά ίδια πράξη.

*Θά βλέπαμε πώς κάθε παιδί, κανονικά, ξαναφτάνει τη μιμησιοφωνητική του «γλωσσική», όπως έχει φτάσει, μπροστά στα πράγματα, τη μιμησιοκινητική του «σωματική» ή λογική έκφραση με κινήσεις σωματικές.

*Μόλις τό παιδί βρεθεί μπροστά στο πραγματικό που κινείται ή ήζει, αναπαίζει την κανονική γλώσσα της ανθρώπότητας. Λυσίχως, τό σταματούν και του επιβάλλουν τα «αλγεβρώματα» της σύγχρονης «κοινωνικοποιημένης γλώσσας».

*'Αρχεγονικά, από τό νόμο του ανθρώπινου

Μιμησιού, ό φωνητικός ήχος του στόματος είναι ή ήχώ του πραγματικού ήχου του αντίκειμένου

*Δεν ξέρουμε πιά τι θά πεί άκουσμα των πραγματών.

*(...)'Δεν έχουμε πιά άφρτι άρκετά λεπτό για να πιάσει και ν' άκούσει, στην αντίκειμενική τους λεπτότητα, τόν ήχο των ίδιων των πραγμάτων.

*Οι χίλιοι κι ένας θόρυβοι της φύσεως μάζ έγιναν μη άκουστοί.

*Πόσος χρόνος χρειάστηκε, ώστε ό πρώτος ήχος, ό μιμημένος από τόν "Ανθρωπο που προηγήθηκε από μένα έδώ και χιλιάδες χρόνια, ν' αναπαχτεί στα χείλη μου τώρα;

*Δεν τό ξέρω. Όμως ξέρω πώς ό ήχος της λέξης, που τώρα προφέρεται από μένα, έρχεται από τα τρίαθαθα των χλιετιών κι έχει φθαρεί και μετασχηματισθεί με τη μετάδοση, όπως αυτά τα νομίσματα που ή εικόνα τους έχει φραγοθεί με τόν καιρό.

*'Ολ όλ υς ει

*Τιν τιν ις ει

*Οι νόμοι της ζωής είναι άπλοι γιατί είναι ζωντανόι. Τό παιχνίδι που προκύπτει απ' αυτούς είναι πολύπλοκο γιατί είναι ζωντανό.

*Ποτέ δε θά τό έχουμε άρκετά έπαναλάβει: ό "Ανθρωπος είναι ένα ζώο όκνηρό. Θά μπορούσε να είχε κατορθώσει, μπροστά στον κόσμο, να διατηρήσει και να παρατηρήσει τό όλικό και στοιματικό του άνάπαιγμα όπως προσπαθώ να τό κάνω έγώ, ώστε αυτό τό άνάπαιγμα να χωρεί έμβαθυνόμενο έν έαυτφ, αυτοκατανοούμενο συνεχώς καλύτερα.

*'Αλλά οι λέξεις δεν είναι παρά θραύματα νεκρά ενός όλου ζωντανού.

*Ποτέ ή μητέρα ούτε τό παιδί δε μιλάνε γραμματικά.

*Σάν αυτό τό μικρούλι κοριτσάκι, λιγότερο από τριών χρονών, που φωνάζει χαρούμενο: «Πρέπει να τραγουδήσω την πεταλούδα!»

*'Απ' αυτό και ή ανθρωπολογική μας μελέτη μέσα στο άπειρο έθνολογικό έργαστήριο των έννοημένων χώρων όπου ή βπαιθρος και ό άγρότης πραγματοποιούν άκόμη άνταύγειες και ήχους άμοιβαίους.

*Οι γλώσσες τους (των 'Αμερινδιανών) δεν είναι παρά φωνητική μετάθεση των έκφραστικών τους κινήσεων των ένδοορασιολογικά μιμητικών.

*...Γιατί ή φωνητική έκφραση δε μπορεί ποτέ να «διαχωριστεί», ν' άποχοπέί όλοκληρωτικά από την όλική έκφραση. 'Ο λόγος είναι κίνηση.

*Δεν έχουμε παρά τη συνειδητοποίηση των ένδοορασιικών Μιμημάτων μας. Με πλήρη έπίγνωση, μπορούμε να τα μεταθέσουμε, με την ήχητική μορφή ή με τη γραφική μορφή, σ' αυτούς τους μηχανισμούς, που με τη διάδρασή των χλιετιών έχουν αλγεβρωθεί.

*'Ο "Ανθρωπος άπομνημονεύει μ' όλο του τό σώμα.